Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta

AI FI 208/2022
8.12.2022

AMNESTY INTERNATIONAL SUOMEN OSASTO

Hietaniemenkatu 7 A
00100 Helsinki
P: 09 8562 0600
E: amnesty@amnesty.fi
W: amnesty.fi

Saatekirje lapsen oikeuksien turvaamista vaativasta translakivetoomuksesta

Hyvä eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta

hallituksen esitys uudeksi laiksi sukupuolen vahvistamisesta (HE 189/2022 vp) on viimein edennyt valiokuntakäsittelyyn.

Laki säätelee ehdoista, joiden täyttyessä transihmiset voivat korjata väestötietoihin sisältyvän sukupuolimerkinnän paremmin omaa sukupuoli-identiteettiään vastaavaksi. Kyse on hallinnollisesta prosessista, ei lääketieteellisistä toimenpiteistä.

Uudistus on suuri harppaus täysi-ikäisten transihmisten oikeuksien puolesta. Se mahdollistaa sukupuolen oikeudellisen vahvistamisen ilman pitkällisiä ja tungettelevia lääketieteellisiä tutkimuksia sekä todistusta lisääntymiskyvyttömyydestä. Sukupuolimerkinnän korjaaminen olisi esityksen mukaan jatkossakin mahdollista vain 18 vuotta täyttäneille.

Valiokunnan jäsenille ja varajäsenille viime viikolla toimitetussa Amnestyn vetoomuksessa 10 344 henkilöä on vaatinut teitä korjaamaan esityksen merkittävimmän epäkohdan, joka koskee translasten ja -nuorten asemaa.

Kouluterveyskyselyn mukaan 55,6 % sukupuolivähemmistöihin kuuluvista 8.–9.-luokkalaisista on kokenut syrjintää koulussa tai vapaa-ajalla. Yksi taustatekijöistä on, että heidän ei ole mahdollista saada sukupuolimerkintää vastaamaan omaa identiteettiään ja sen ilmaisua. Lapsen tai nuoren henkilöllisyyttä voidaan epäillä esimerkiksi matkustaessa tai hän voi joutua jatkuvasti selittelemään itseään koulussa.

Nykytiedon valossa translapset ja -nuoret voivat paremmin, jos he saavat elää omana itsenään kannustavassa ja hyväksyvässä ympäristössä. Tutkimuksissa on havaittu, että sukupuolen juridisen vahvistamisen mahdollisuus vähentää itsemurhariskiä. Monelle alaikäiselle ja heidän läheiselleen olisi suuri helpotus, että omaa kokemusta vastaava sukupuoli tunnustettaisiin myös virallisesti.

Useat ihmisoikeustoimijat ovat vaatineet Suomea mahdollistamaan sukupuolen juridisen vahvistamisen tietyin ehdoin alle 18-vuotiaille.

Lainvalmistelun yhteydessä tehty oikeustieteellinen selvitys toteaa yksiselitteisesti, että hallitusohjelman mukaista ehdotonta 18 vuoden ikärajaa ei voida pitää lapsen oikeuksien mukaisena. Marraskuussa YK:n ihmisoikeusneuvoston yleismaailmallisessa määräaikaistarkastelussa Suomi sai useita suosituksia sukupuolen juridisen vahvistamisen mahdollistamisesta alle 18-vuotiaille.

Tuoreen Euroopan neuvoston raportin mukaan 17 sen jäsenvaltiota mahdollistaa sukupuolen juridisen vahvistamisen tietyin ehdoin translapsille ja -nuorille. Raportti suosittaakin valtioita varmistamaan, että alaikäisten kohdalla menettelytavat asettavat keskiöön lapsen edun periaatteen.

Amnesty ja vetoomuskampanjamme 10 344 allekirjoittajaa kehottavat teitä sosiaali- ja terveysvaliokunnassa:

- Turvaamaan lapsen oikeudet säätäessänne uudesta laista sukupuolen vahvistamiseksi: ehdottomasta 18 vuoden ikärajasta on luovuttava.

Ihmisoikeusterveisin

Matti Pihlajamaa, asiantuntija, Amnesty International Suomen osasto